

Postrzeganie nierówności dochodowych w państwach EŚW w perspektywie stratyfikacji dochodowej

Małgorzata Szczepaniak

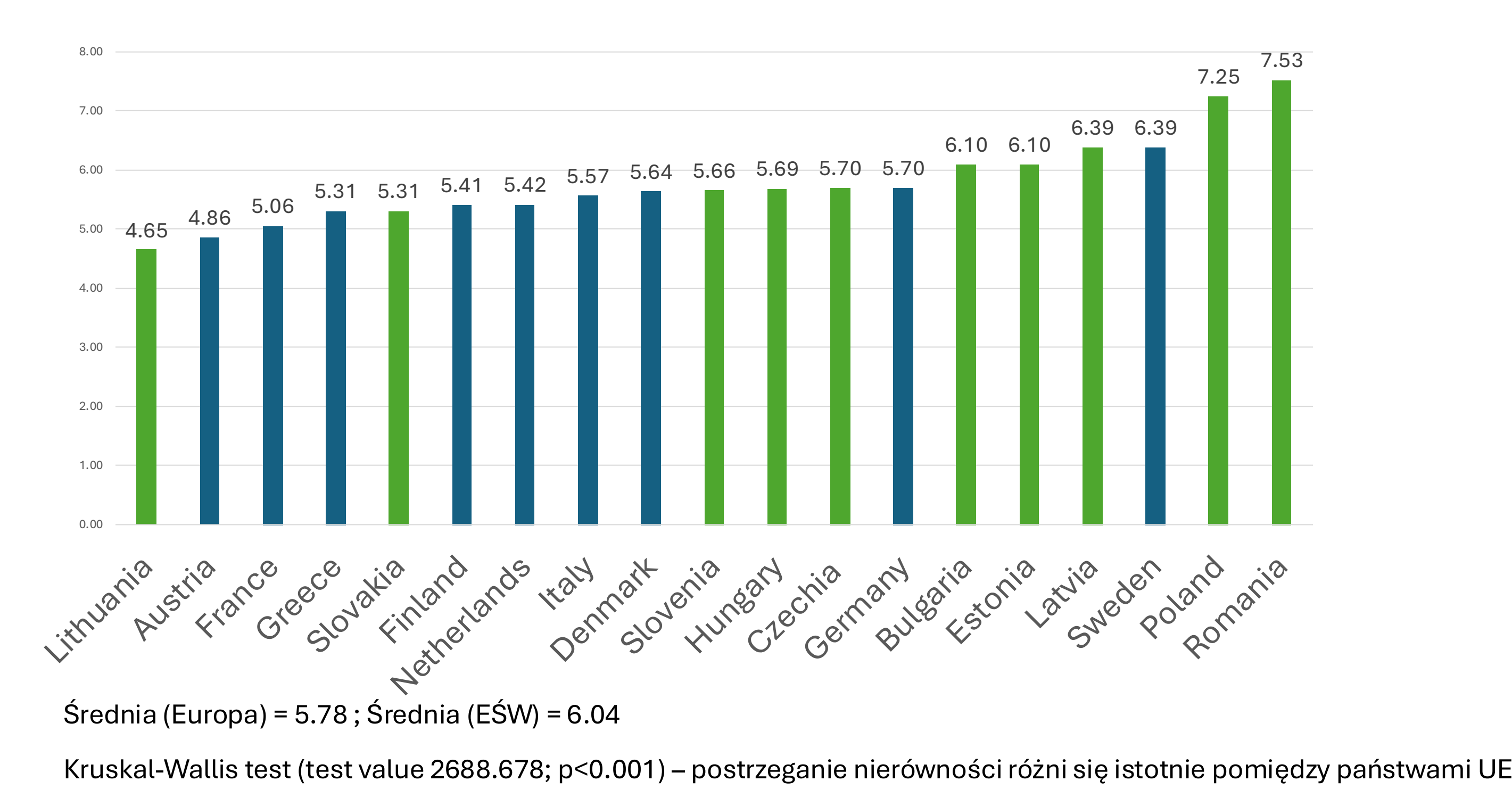
Motywacja podjęcia tematyki badawczej

- Rosnące przekonanie o niesprawiedliwości w dystrybucji dochodu; negatywny stosunek do nierówności dochodowych (European Commission, 2023; OECD, 2021);
- Ocena nierówności na podstawie własnych doświadczeń, porównań społecznych i dominujących narracji, skutkiem czego są błędne osądy i zwiększone poczucia niesprawiedliwości (European Commission, 2023; Knell & Stix, 2020; OECD, 2021).
- Rozbieżności w literaturze z zakresie związków obiektywnych i subiektywnych nierówności:
 - obiektywne nierówności pełnią ważną rolę w ich percepcji (Haddon & Wu, 2022; Sealey & Andersen, 2015; Tocqueville, 1996; OECD, 2021; Szczepaniak et al., 2025).
 - postrzeganie nierówności nie zależy od ich rzeczywistego poziomu (Jetten et al., 2017; Trump, 2017), ale od miejsca jakie jednostka zajmuje w stratyfikacji dochodowej społeczeństwa.

Źródła danych badawczych

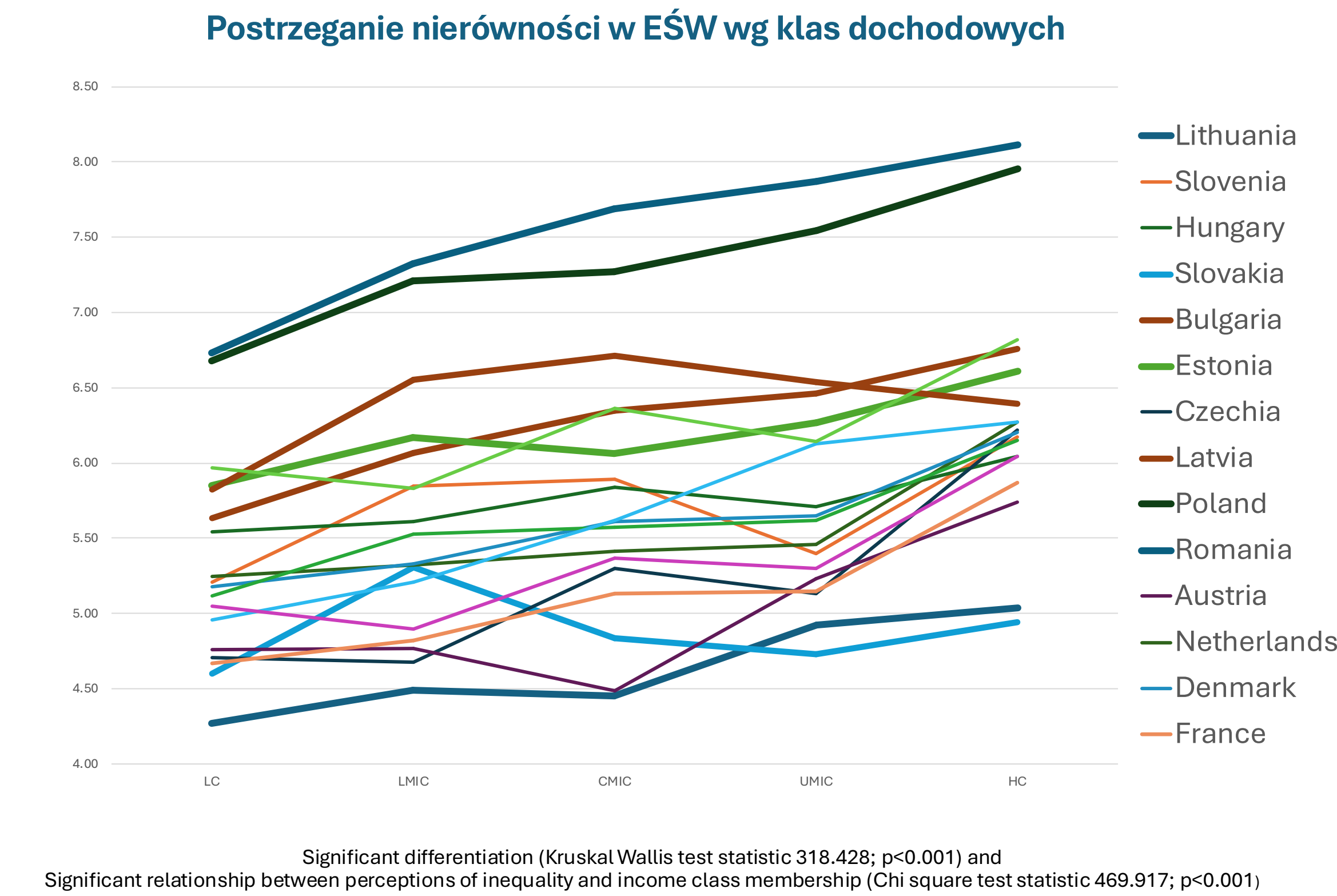
- European Values Survey - World Values Survey - Wave 7 (2017-2022; 10 państw EŚW; 13192 respondentów) (EVS, 2022; Haerpfer i in., 2022).
- Ocena postrzegania nierówności (w skali od 1 do 10), gdzie:
 - 1 – dochody powinny być bardziej wyrównane (negatywny stosunek do nierówności),
 - 10 - powinny istnieć większe zachęty do indywidualnego wysiłku (pozytywny stosunek do nierówności dochodowych).
- Obiektywne miary nierówności (S80/S20) – baza danych Eurostat.

Postrzeganie nierówności dochodowych w Europie

Uwzględnienie stratyfikacji w ujęciu ekonomicznym
Podział na **klasy dochodowe** (Vaughan-Whitehead, 2016, 2020) opiera się na przekształceniu danych dochodowych (przynależność do grupy decylowej z bazy danych EVS/WVS,) w **pięć głównych kategorii klasowych**, odpowiadających **kwintylom** rozkładu dochodów.

- Podział na klasy dochodowe:**
 - niższą** (pierwszy kwintyl)
 - średnią** („środkowe 60%”; Estache & Leipziger, 2009; Atkinson & Brandolini, 2011)
 - średnią niższą (drugi kwintyl)
 - średnią właściwą (trzeci kwintyl)
 - średnią wyższą (czwarty kwintyl)
 - wyższą** (piąty kwintyl)

Nierówność w postrzeganiu nierówności (HC/LC)
Badanie korelacji pomiędzy postrzeganiem nierówności a nierównościami klasowymi w postrzeganiu nierówności (wsp. korelacji Spearmana= −0.305, p = .095)

Wniosek:
W krajach, gdzie **klasa wyższa znacznie bardziej akceptuje nierówności dochodowe niż klasa niższa**, ogólne postrzeganie nierówności jest bardziej negatywne.

Znaczenie:
•Większe różnice w postrzeganiu nierówności pomiędzy skrajnymi klasami dochodowymi **ostabiają akceptację społeczną** dla nierówności.
•Może to prowadzić do **obniżonego zaufania społecznego; zwiększenia deprywacji; pogorszenia satysfakcji z życia**.

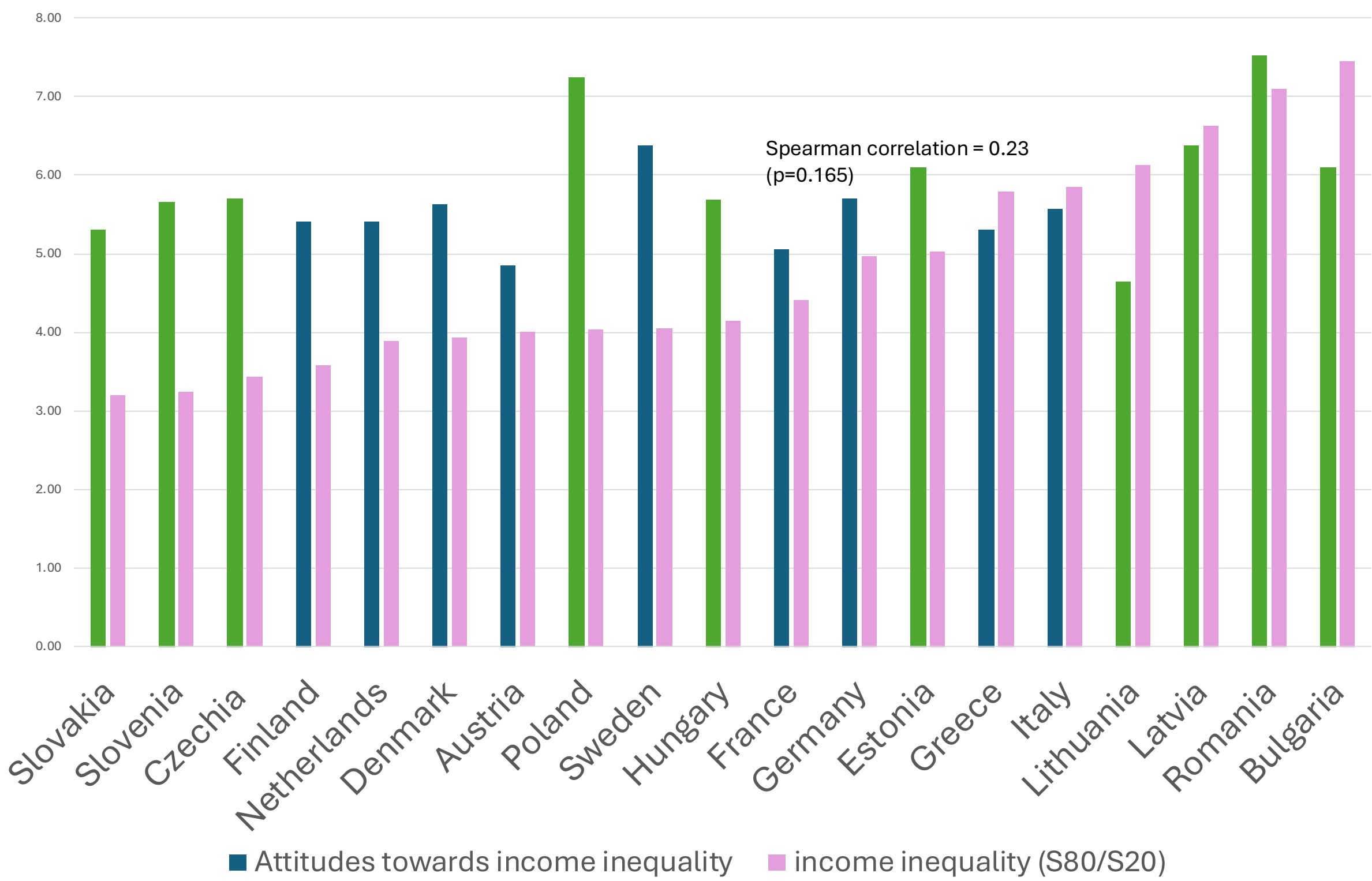
Cele badawcze

- Ocena postrzegania nierówności dochodowych.
- Identyfikacja zależności między nierównościami dochodowymi a ich postrzeganiem w państwach Europy.
- Uwzględnienie dochodowej stratyfikacji społeczeństw w celu:
 - określenia czy akceptacja nierówności różni się między klasami dochodowymi
 - zidentyfikowania różnic w zakresie postrzegania nierówności pomiędzy państwami o wysokich i niskich nierównościach.

Metodyka

- Badanie korelacji** - Współczynnik korelacji rang Spearmana do oceny współzależności między miarami obiektywnymi i subiektywnymi w państwach EŚW
- Testowanie hipotez statystycznych**
 - Testowanie zgodności z rozkładem normalnym (Kolmogorov-Smirnov)
 - Testowanie istotności różnicy wartości zmiennej obserwowanej w dwóch różnych próbach: podejście nieparametryczne; Test Kruskala-Wallisa; test post-hoc Dunn’a

Subiektywne i obiektywne nierówności dochodowe w Europie

Państwa CEE – najniższe i najwyższe nierówności (S80/s20) w całej UE; w grupie 4 państw o najwyższych nierównościach obiektywnych najbardziej pozytywne i najbardziej negatywne postrzeganie nierówności

Teoretyczne podstawy badania postrzegania nierówności w perspektywie stratyfikacji dochodowej

- Spółeczeństwo jest ustrukturyzowane na podstawie rozkładu dochodów – od najniższych do najwyższych – co przekłada się na hierarchię pozycji społeczno-ekonomicznych i ocenę swojej sytuacji materialnej w porównaniu do innych (Michalos, 2017).
- Stratyfikacja ekonomiczna jest traktowana jako zjawisko oczekiwane i konieczne (Davis i Moore, 1945; Sernau, 2019). Jednostki przypisane do określonych klas dochodowych (stratyfikacja ekonomiczna; posiadające określoną „siłę ekonomiczną”) różnicują swoje postawy wobec nierówności (Sernau, 2019; Umanailo i in., 2020).

Zróżnicowanie postrzegania nierówności wg klas dochodowych

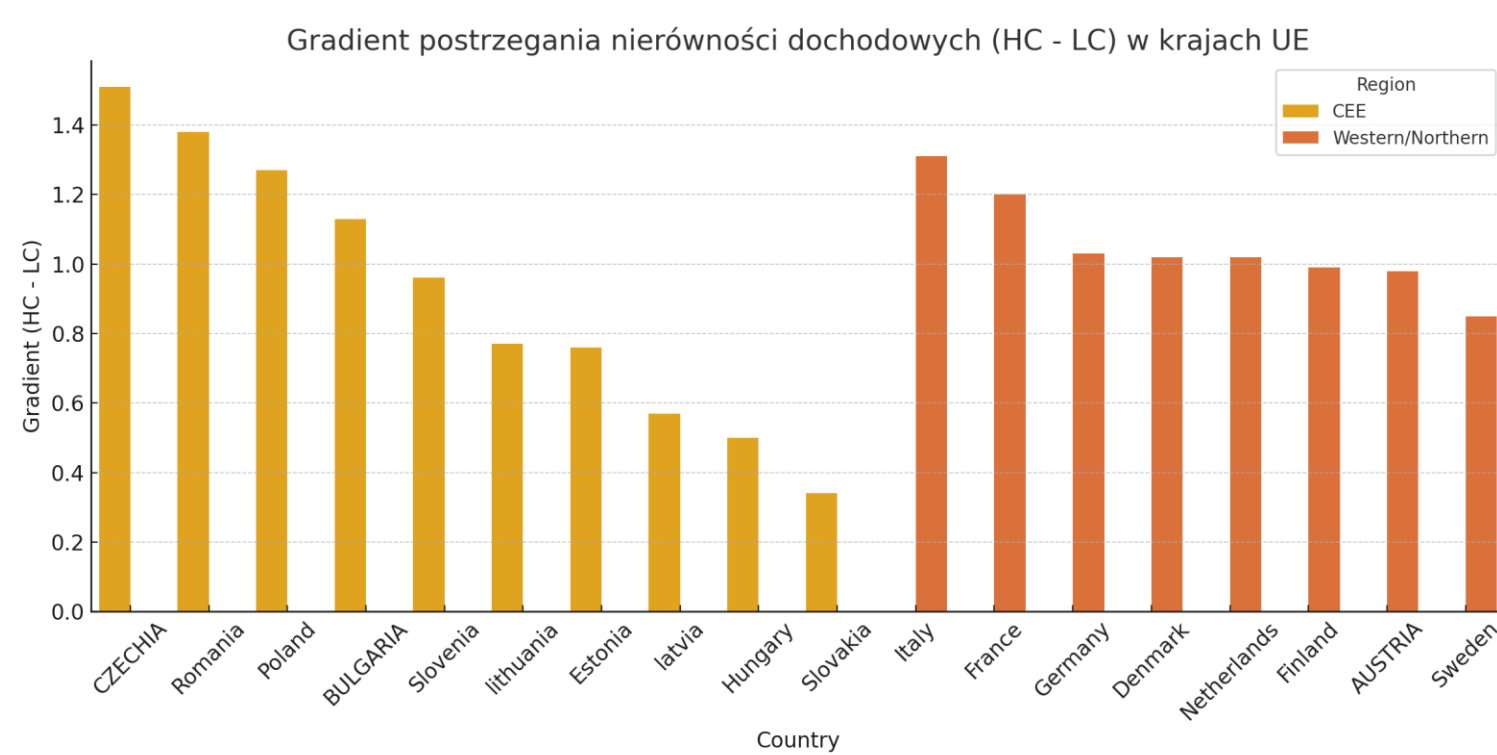
W Europie wśród państw EŚW zaobserwowano duże zróżnicowanie w zakresie różnic w postrzeganiu nierówności „gradient klasowy”:

- w Estonii, Litwie, Łotwie, Słowacji i Węgrzech – najmniejszy gradient klasowy w postrzeganiu nierówności w UE

- w Czechach, Rumunii, Polsce – różnice między klasą wysoką a niską w akceptacji nierówności są największe.

W krajach Europy Zachodniej i Północnej (np. Dania, Szwecja, Niemcy) **różnice między klasami są mniejsze, a postrzeganie bardziej spójne w perspektywie stratyfikacji ekonomicznej.**

W obu regionach występuje **tendencja wzrostu akceptacji nierówności wraz z poziomem dochodu.**

Wnioski końcowe

brak zależności pomiędzy nierównościami dochodowymi w wymiarze obiektywnym i subiektywnym w Europie (Szczepaniak et al., 2025); istotne zróżnicowanie w postrzeganiu nierówności dochodowych w Europie;

pozycja jednostki w dochodowej stratyfikacji dochodowej jest związana z postrzeganiem nierówności (Haddon & Wu, 2022; Roex et al., 2019; OECD, 2021);

przynależność do wyższej klasy dochodowej związana jest z bardziej pozytywnym postrzeganiem nierówności dochodowych w Europie (Sachweh & Olafsdottir, 2012).